



HUOLTUPSEERI

Huoltoupseeriyhdistys r.y:n jäsenlehti

4 • 2014



- ★ Kari Suvanto valittiin Huoltoupseeriyhdistyksen uudeksi kunniajäseneksi
- ★ Kädessäsi on viimeinen Huoltoupseeri-lehti

Energiaturvallisuus ja toimitus

Kirjoitus perustuu Risto Gabrielssonin Energiafoorumi ry:n Energiapäivillä Tampereella 28.10.2014 pidettyyn Energia-kongressi-paneelikeskustelun alustukseen.

10 The Eu
natura



Eversti (evp) Risto Gabrielsson työskentelee Operaatiotaidon Laitoksella Baltic Defence Collegessa. Hän opettaa The Joint Command and General Staff-kurssilla pääaineenaan NATO:n huoltotaktiikka puolustushaarojen yhteisissä Joint-operaatioissa.

Energialla on strategisia vaikutuksia maailman politiikkaan. Perinteiset öljyntuottajavaltiot ovat pitkään tuotannollaan ohjailleet hintapolitiikkaa sekä monessa tapauksessa rakentaneet taloutensa oman energiatuotannon ja sen viennin varaan. Tänä päivänä on uusien energialähteiden, erityisesti liuskeöljyn ja -kaasun ilmaantuminen muuttamassa asetelmaa. Toiveita on herättänyt myös arktisen alueen ilmastokehitys ja sen mahdollistama luonnonvarojen hyödyntäminen. Erityisesti Venäjä tuntuu panostavan tähän pohjoiseen ulottuvuuteen. Tässä kirjoituksessa keskitytään lähinnä kaasuun ja öljyyn ainoastaan sivuten muita energialähteitä.

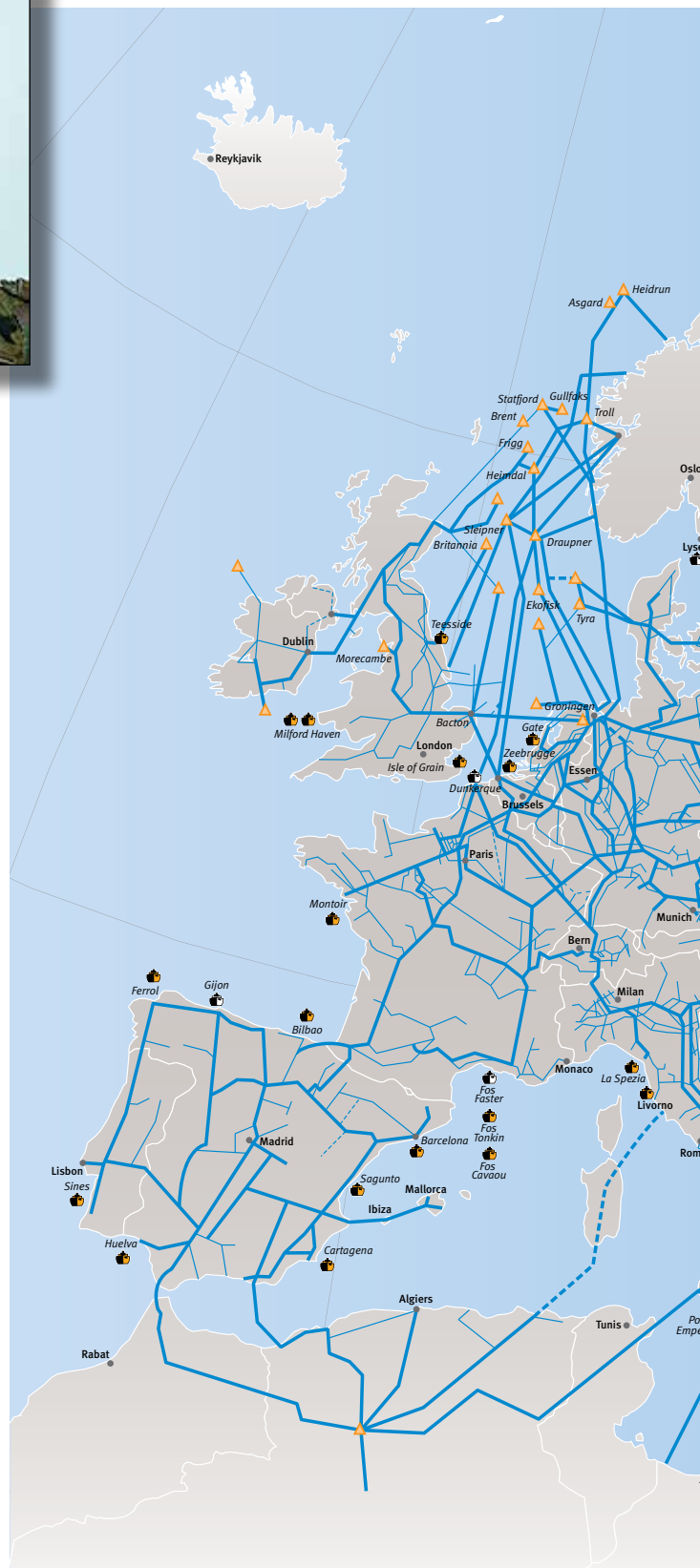
Venäjän hyvin dominoiva asema energian tuottajana on saanut useat Euroopan valtiot huolestumaan energiaturvallisuudesta ja sen siirtovarmuudesta. Toiveita on asetettu eteenkin Yhdysvaltojen ja sen liuskevivarantojen suuntaan uutena energian toimittajana ja toisaalta Qatarin suurten varastojen hyödyntämismahdollisuuksiin.

Läntisen Euroopan maissa omien liuskevivarantojen hyödyntäminen ei ole ottanut tuulta purjeisiin ympäristön suojelusyistä. Poraustekniikan ympäristöhaitat ja -riskit koetaan ainakin tässä



Eversti (evp), Tri Zdzisław Sliwa työskentelee Operaatiotaidon Laitoksella Baltic Defence Collegessa. Hän on suorittanut tutkinnot seuraavissa laitoksissa: Polish National Defense University, the US Army Command and General Staff College sekä myöskin Center of Strategic Studies in the National Defense University of People's Liberation Army, Beijing, Kiina. Hän on julkaissut Aasiaan painotuneita artikkeleita ja kirjoja kansainvälisestä turvallisuuspolitiikasta. Viimeisin kirja on otsikoitu: "The directions of the Shanghai Cooperation Organization development".

Maakaasuverkko Euroopassa vuonna 2013
(Eurogas, "Statistical Report 2013",
http://www.eurogas.org/uploads/media/Eurogas_Statistical_Report_2013.pdf)



svarmuus Euroopan huolena

European natural gas grid in 2013



vaiheessa liian suuriksi. Iso-Britannia ja Ranska ovat tästä hyviä esimerkkejä.

Pikaista apua ei Yhdysvalloilta ole akuuttiin energiaturvallisuusvajeeseen luvassa. Ensimmäinen LNG-satama aloittaa toimintansa ensi vuonna, toisten toiminnan käynnistäminen tapahtuu vasta vuosikymmenen loppupuolella. Toisaalta monet skeptikot epäilevät sekä liuskekaasun että arktisen alueen hyödyntämisen järkevyyttä.

Riippuvuutta erityisesti Lähi-Idän öljystä on monessa länsimaassa pyritty vähentämään uusiutuvien energialähteiden avulla ja energiatehokkuutta parantamalla. Eurooppa on kuitenkin tulevaisuudessakin riippuvainen sen rajojen ulkopuolelta tulevasta energiasta, erityisesti öljyn ja kaasun tuonnista Venäjältä.

Venäjä öljyn hinnan armoilla?

Juuri nyt öljyn lisääntynyt tuotanto Saudi-Arabiassa, Libyassa ja Irakissa sekä globaali hidas talouskasvu ovat painaneet raakaöljyn hintoja tuntuvasti alaspäin. Tosin pitkällä tähtäimellä, kun kilpailu samoista rajallisista energialähteistä kehittyvien maiden kanssa kasvaa, tulee energian hinta todennäköisesti nousemaan.

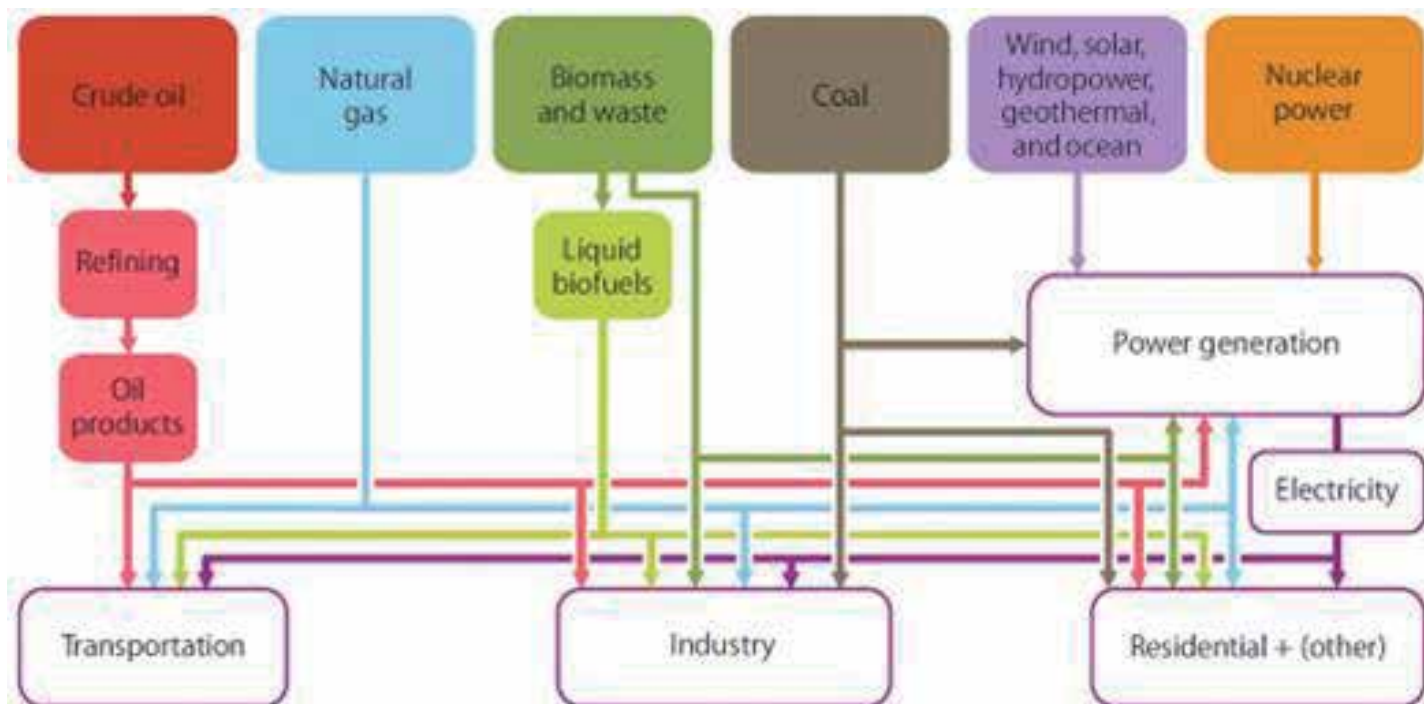
Saudi-Arabia ei ole suostunut laskemaan tuotantomääriään, vaikka eräät tuottajat sitä vaativatkin.

Uutistoimisto Bloombergin mukaan OPEC haluaa testata kuinka matalilla hinnoilla Yhdysvaltain liuskeöljyn tuotanto muuttuu kannattamattomaksi. Syyskuussa OPEC kasvatti tuotantoa eniten 13 kuukauteen, vaikka hinta laskee ja kysyntä on heikentynyt Aasian ja Euroopan hitaan talouskasvun takia.

Saudi-Arabiassa olisi kaksi vaihtoehtoa valittavanaan; hyväksyä nykyinen halvempi hintataso nykytuotannolla tai vähentää tuotantoa korkeamman hintatason toivossa. Juuri nyt näyttää siltä, että saudit ovat valinneet ensimmäisen vaihtoehdon.

Eräissä lähteissä on esitetty epäily, että Yhdysvallat ja sen liittolainen Saudi-Arabia pakottavat tarkoituksella hintatason alas, jotta se vahingoittaisi Venäjän ja sen liittolaisen Iranin taloutta. Periaatteessa saudit voisivat leikata tuotantoa, jotta hinnat nousisivat jälleen 100 US dollariin barreilta, mutta kysyntä on juuri nyt niin heikkoa, että he mahdollisesti joutuisivat tekemään leikkauksia uudelleen ja uudelleen ja näin menettämään markkinaosuuttaan. Korkeammat hinnat voisivat myös rohkaista muita, etenkin USA:ta, lisäämään liuskeöljyn hyödyntämistä.

Edellä esitetyt poliittiset tarkoitukset perät öljyn hinnoittelussa on kuitenkin kiistetty. Toisten analyytikkojen mielestä Saudi-Arabia ei reagoi lyhyen aikavälin hinnan muutoksiin, vaan öljyn markkina-



Riskit ja sietokyky. Energiajärjestelmä on kompleksinen rakennelma, jossa "turvallisuusaspektit" vaihtelevat riippuen ketjun jokaisesta toimijasta. Skemaattisesti järjestelmä koostuu käyttövoimasta, siirtoyhteyksistä ja kulutuksesta. Jokaisella tasolla turvallisuusriskit vaihtelevat kuten myös osatekijän sietokykykin. (Lähde: IEA MOSES working paper 2011 / Eurostat Indepth study of European Energy Security, accompanying the document: "Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: European energy security strategy", Brussels, 2.7.2014)

määriin. Suurimmat pudotukset hinnassa ovat tapahtuneet vasta äskettäin, joten ei ole ihme, että maa ei ole reagoinut niihin vielä. Saudiviranomaiset ovatkin antaneet ymmärtää, että kuningaskunta kestää pidemmän aikajakson alhaisia hintoja, jopa tasolla 70 USD barreilta. Hintojen vaihdellessa 80 ja 90 USD välillä, ei reagointiin ole ollut tarvetta.

Öljyn maailmanmarkkinahinnat saatavat muodostua Venäjälle ongelmaksi. „Venäjä kestää alemmat öljyhinnat, muttei kovin kauaa. Hallitus joutuu joko leikkaamaan kulutusta tai nostamaan veroja” kirjoittaa Sergei Guriev. Maan öljyreservit ja kelluva rupla pehmentävät hintashokkia ja maa sietäisi vielä 80–90 USD barreilta hintatason arviolta kahden vuoden ajan. Mutta pidempi aikajakso lisättynä läntisillä sanktioilla voisi olla todellinen haaste hallinnolle. Maan budjetti 2015–2017 on rakennettu 100 USD barreilta varaan.

Öljy ja kaasu muodostavat noin puolet Venäjän tuloista. Hintatason putoaminen 80 USD tietäisi 2 %:n leikkausta bruttokansantulosta. Normaalioloissa tämä ei olisi ongelma, koska maalla on runsaat valuuttavarannot, se on velaton ja rahaa saisi markkinoilta. Nyt kuitenkin lännen sanktiot vaikuttavat tilanteeseen ja tekevät siitä epämukavamman. Rahavarat riittävät joka tapauksessa ainakin vuoteen 2017. Stagnaation uhkaa se ei kuitenkaan poista. Tulot heikenevät ja pääomaa virtaa maasta pois. Tuloksena on vähemmän investointeja ja pienempää talouskasvua lähivuosina.

Edellä kuvatun kehityksen arvioidaan aiheuttavan johdon reaktion, jossa väestölle uskotellaan maan olevan lännen saartamana ja nyt rivit täytyy koota vastustamaan sitä hinnalla millä hyvänsä. Se tietäisi propagandan lisääntymistä aivan uudelle tasolle ja saattaisi johtaa arvaimmattomiin poliittisiin reagoitteihin. Esi-

makua tästä ehkä antoi Putinin lokakuun puolivälissä pitämä puhe, jossa hän kuvasi Yhdysvallat ja samalla EU:n USA:n apulaisena voimakkaasti Venäjän vihollisiksi.

Energiaturvallisuus määritellään usein kohtuuhintaisen energian jatkuvaksi ja keskeytyksettömäksi saatavuudeksi. Energiaturvallisuuden katsotaan olevan osa kansallista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Määritelmä on ytimekäs lyhydessään, mutta sisällöltään varsin väljä.

Tätä kirjoitettaessa öljyntuottajia edustava Opec-järjestö on pitänyt ministerikokouksen keskustellakseen tuotanto-kiintiöiden supistamisesta. Myös Venäjä otti osaa alustavaan kokoukseen vaikei kuulukaan järjestöön. Se toivoi kykenevänsä osaltaan vaikuttamaan tuotannon rajoituksiin ja näin nostamaan öljyn hintaa. Varsinainen kokous kuitenkin päätettiin jättämään tuotantokiintiöt ennallaan.

Jarruttavana tekijänä Opecin jäsenmailla on se, että jos öljyn hinta tuntuvasti nousee, johtaa se lisääntyvään liuskeöljyn tuotantoon vastaavasti. Järjestön jäsenmaat ovat myös jakautuneet kahteen eri leiriin tuotannon laskun suhteen. Öljyn hinnan pudotus ei vaikuta voimakkaasti Persianlahden perinteisiin öljynviejiin, ne pärjäävät alemmilläkin hinnoilla. Tuotannon leikkausta haluavilla mailla on lukuisia eri ongelmia, jotka vaikuttavat niiden talouteen. Hinnan lasku vaikuttaa niillä suoraan kykyyn selviytyä valtion menoista.

Eräät analyytikot ovat arvelleet, että öljyn hinta voisi painua jopa 60 dollariin barreilta, jollei Opec toimi. Kauppalehti raportoikin, että maanantaina 8. Joulukuuta Brent-öljyn hinta tammikuun toi-

mituksille putosi jopa 67,73 USD tynnyriltä. Tämä tietää kylmää kyytiä muun muassa Venäjän taloudelle, mutta myös usealle muullekin tuottajalle. Putin varoittaakin Taloussanomien-Bloombergin mukaan öljyn hinnan katastrofaalisesta romahduksesta. Hän pitää kehitystä täysin mahdollisena.

Venäjä pyrkii voimakkaasti Euroopan energiamaarkkinoille

Energia on tänä päivänä entistä enemmän politiikan vaikutusvallan väline. Venäjällä mielletään kyllä sen kaupallinen rooli maailman markkinoilla, mutta poliittinen johto tuntuu priorisoineen energiapolitiikan ensisijaisesti politiikan vallankäytön välineeksi. Tutkija Kirsten Westphal berliiniläisestä Tieteen ja Poliitiikan Instituutista toteaa, että „Energiariippuvuudesta seuraa poliittinen riippuvuus. Tässä on poliittisen painostuksen mahdollisuus.”

Talouselämä-lehti raportoi, että Saksan suurimmat maakaasuvarastot ovat joutumassa venäläisiin käsiin. Gazprom on Ukrainan kriisin aikana hankkinut tytäryhtiönsä kautta omistukseensa yli viidenneksen Saksan kaasuvarastojen kapasiteetista. Öljyjätti Rosneft kontrolloi puolestaan viidennestä saksan öljyjalostomoiden kapasiteetista.

Tulkintaa poliittista motiivista tukee se, että maakaasun varastointi Saksassa on kannattamatonta liiketoimintaa. Perinteiset energiayhtiöt pyrkivät siitä eroon. Pitkien hankintasopimusten ansiosta Eurooppaan virtaa enemmän kaasua, kuin sille on kysyntää. Tosin, jos Venäjän toimitukset yllättäen keskeytyisivät, silloin kaasun hinta kohoaisi.

Talouselämä siteeraa Helsingin yliopiston Venäjän energiapolitiikan professoria Veli-Pekka Tynkkystä: „Venäjän päämäärä on kasvattaa omistussuudet kaasutoiminnassa riittävän isoiksi, jotta

se pystyy vaikuttamaan eurooppalaiseen politiikkaan.” Lehti jatkaa: Tynkysen mukaan Venäjä pelkää, että eurooppalaiset perustavat kaasukartellin. Silloin vain yksi eurooppalainen kaasun ostaja tekisi sopimukset keskitetysti Gazpromin kanssa. Tämä heikentäisi Venäjän mahdollisuuksia vaikuttaa suoraan yksittäisiin eurooppalaisiin hallituksiin.

EU:n energiaturvallisuusstrategia

Florian Baumann toteaa analyysissään „Energiaturvallisuus moniulotteisessa konseptissa”, että energiaturvallisuus on paljon muutakin kuin kestävää, kilpailukykyistä ja varmaa energiätäydennystä.

Tähän peruskonseptiin täytyy lisätä kilpailukykyä laajemmat taloudelliset, poliittiset ja turvallisuusulottuvuudet, jotta saadaan aikaan toivottu yhteisvaikutus EU:n yhteisen energiaturvallisuusstrategian luomiseksi. Hänen mukaansa kasvava riippuvuus ulkomaisesta energiatuonnista, joka koskee useimpia Euroopan maita tänään, johtaa epävarmuuteen, jollei peräti turvattuuteen.

Myös EU:ssa on todettu haavoittuvuus. Ukrainan kaasukriisi 2006, 2009 ja eteenkin meneillään oleva tuorein kriisi ovat vaikuttaneet syvällemmällekin Eurooppaan. Euroopan komissio antoi viime keväänä strategiapaperin Euroopan parlamentille. Siinä esitetään sekä lyhyen että pitkän tähtäimen tavoitteita. Strategia piti sopia yhdessä vuoden 2030 ilmastotavoitteiden kanssa.

Komissio toteaa, että paljon on jo tehty Euroopan energiaturvallisuuden lisäämiseksi. Aikaisempien kriisien jälkeen unioni on kehittänyt sisämarkkinoita ja maiden välisiä energiayhteyksiä. Sillä on yksi maailman parhaista tuloksista ener-

gia intensiteetin parantamisessa ja tasapainoisempi energiavalkoima kuin tärkeimmillä partnereillaan. Saavutuksistaan huolimatta EU on edelleenkin haavoittuvainen ulkopuolisille energiashokeille.

Energiavirasto määrittelee toimitusvarmuuden seuraavasti; „Toimitusvarmuuskäsitteen voidaan ajatella jakautuvan karkeasti kahteen asiakokonaisuuteen; siirto- ja jakeluverkkojen toimintavarmuuteen sekä energian ja tehon riittävyyteen.”

Energiaturvallisuuskysymyksiä ratkotaan kuitenkin liian usein kansallisella tasolla EU:ssa ilman että otetaan huomioon muiden jäsenvaltioiden riippuvuudet. Strategiapaperilla on tarkoitus parantaa tämä asiointi patistamalla jäsenmaita kollektiivisesti valmistelevaan ja saattamaan voimaan pitkän tähtäimen suunnitelmat kilpailukykyisestä, turvallisesta ja kestävästä energiapolitiikasta.

Ukrainan viimeisin kriisi on jälleen tuonut energiatehokkuuden ajankohtaiseksi agendaksi. Strategialla onkin tarkoitus parantaa jäsenmaiden energiatehokkuutta ja siten vähentää riippuvuutta ulkopuolisista toimittajista, pääasiassa Gazpromista. Tähän mennessä jäsenvaltiot ovat kuitenkin usein vastustaneet niitä sitovia tavoitteita.

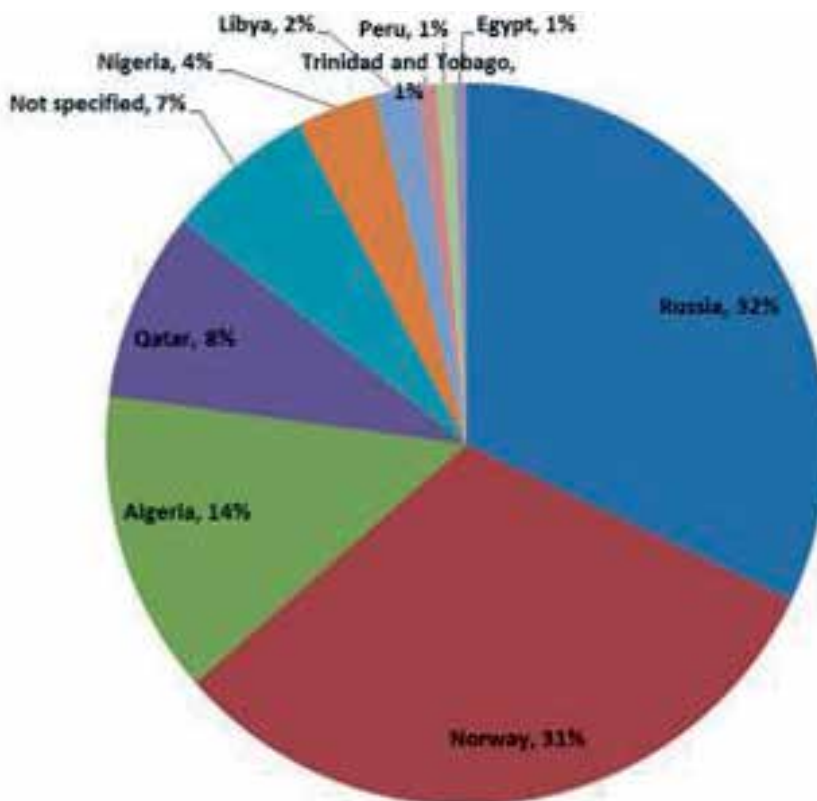
EU teki kaasuturvallisuudelle „stressitestit” niinkuin pankellekin on tehty nykyisessä raha- ja talouskriisissä. Testit valmistuivat ja niistä raportoituihin Euroopan Neuvostolle lokakuun lopulla. Testeissä arvioitiin kaasutoimitusten riskit alueellisilla ja mahdollisuuksien mukaan EU:n ta-

solla. Kansallisten sääntelyviranomaisten (national Regulatory Authorities, NRA) osallistuminen testeihin vaihteli kuitenkin huomattavasti eri maiden kesken. The Council of European Energy Regulations kritisoikin NRA:n asiantuntemuksen vajautta käyttöä testeissä.

Tulosten avulla komissio haluaa kehittää kriisisuunnitelmat ja varamekanismit, kuten suurennetut kaasuväarat, kehittämällä kaasun syöttösuunnan muutosmahdollisuuksia, vähentämällä kysyntää ja vaihtoehtoisilla energiaratkaisuilla. Jäsenmaita on pyydetty ajantasaistamaan riskiarvionsa, suunnitelmansa ennaltaehkäiseviksi toimiksi ja hätäsuunnitelmansa.

Testien pääkohteina oli kuusi jäsenvaltiota, jotka ovat riippuvaisia Venäjän kaasusta; Viro, Latvia, Liettua, Bulgaria, Slovakia ja tietysti Suomi. Näistä sittemmin Liettua on todennut, että maa ei enää ole riippuvainen venäläisestä maakaasusta, kun uusi LNG-terminaali aloittaa toimintansa ensi vuonna. Suomi ja Viro ovat vastikään päässeet sopimukseen Suomenlahdelle suunnitelluista nesteytetyn maakaasun terminaaleista ja maiden välisestä kaasuputkesta. Terminaaleista suurempi tulisi Suomeen ja parantaisi näin oleellisesti maan energiaturvallisuutta sekä mahdollisuutta valita edullisinta toimitusvaihtoehtoa.

Voimakkaasta Venäjä-riippuvuudesta huolimatta öljy ei ole ongelma. EU tuo 88% tarvitsemastaan raakaöljystä ja kolmannes tästä tuonnista tulee Venäjältä. Mutta 90% prosenttia siitä tulee merikuljetuksin, joiden reittejä ja lähtö- / toimittajamaata voidaan joustavasti vaihdella, toisin kuin kiinteitä kaasuputkia. Lisäksi EU:lla on runsaat varaväarat öljyä. Tosin Euroopan jalostamot ovat kalibroitu venäläiselle raakaöljylle



Maakaasun tuonti EU:n pääasiallisilta unionin ulkopuolisilta tuottajilta (2012 osuudet).

(Lähde: Eurostat - In-depth study of European Energy Security, accompanying the document: "Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: European energy security strategy", Brussels, 2.7.2014)

ja tämä kiinteä kapasiteetti on entistä enemmän venäläisessä omistuksessa.

EU:n energiaturvallisuuden kriittiset projektit

248 tunnustetusta kohteesta on valittu 27 kaasun- ja 6 sähköinfrastrukturiprojektia jotka ovat kriittisiä EU:n energiaturvallisuudelle lyhyellä ja keskipitkällä tähtäimellä. Nämä kohteet sijaitsevat pääasiassa Itä- ja Lounais-Euroopassa sisältäen yhteysreitit, LNG-termiinaaleja, virtaus-suunnan muutoslaitteistoja, uusia putkistoja ja putkistojen modernisointeja. Tästä 17 miljardin projektista on tarkoitus saada puolet valmiiksi vuoteen 2017 mennessä.

Strategiapaperi painottaa lisäksi ydinpolttoaineen toimittajien monipuolistamista, EU:n yhteisiä mekanismeja kaasuhankinnoissa, EU:n sisämarkkinoiden ja kilpailukyvyn yhteisten sääntöjen laajaa ylläpitoa ja vaihtoehtoisten energialähteiden kehittämistä.

Strategiapaperi sai osin skeptisen vastaanoton. Vihreät ryhmät arvostelivat sitä „business-as-usual” paperiksi, siinä painottuu liikaa investoinnit uuteen kaasuinfrastruktuuriin.

Tuulivoimaa edustava The European Wind Energy Association puolestaan arvosteli, että uusi strategia osoittaa poliitikkojen vaihtaneen riippuvuuden Venäjästä riippuvuuteen epävakasta toimittajasta Lähi-Idässä ja Pohjois-Afrikassa ja samaan aikaan laiminlyöneen uusiutuvien energialähteiden kehittämisen vaihtoehtona energiaomavaraisuudelle.

Komission juuri painotettua yhteistä energiapolitiikkaa, Itävallan OMV yhtiö allekirjoitti sopimuksen Gazpromin kanssa osan Southstream-verkoston rakentamista Itävaltaan Italian sijasta.

Suomessa ei syytä synkistellä liikaa

Noin puolet Suomen energiasta tuotetaan Venäjältä. Ulkomailta tulevan energian osuus on noin 70%. Öljystä ja kivihiilestä 90% ja maakaasusta 100% tulee Venäjältä. Määrät kuullostavat kovilta. Kölnin Yliopistossa tehty tutkimus arveli Suomen olevan kriisissä jo kuukaudessa, mikäli tuonti Venäjältä loppuisi.

Seuraukset eivät ehkä olisi näin dramaattisia. Kuluttajiin kaasutoimitusten katkoksilla ei olisi suurempia vaikutuksia, teollisuudelle se merkitsisi seisokkeja. Il-talehti siteeraa Huoltovarmuuskeskusten toimitusjohtajaa Ilkka Kanasta, joka toteaa, että „Meillä on mahdollisuus hankkia muualta öljytuotteita ja kivihiiltä. Ainoastaan kaasun vaihtoehtoisia hankintalähteitä meillä ei ole, koska putkiyhteyttä Euroopan verkkoon ei vielä ole, eivätkä kaasuterminaalit ole vielä valmistuneet.”

Suomeen onkin suunnitteilla nesteytetyn maakaasun LNG:n tuontitermiinaaleja. Suurin tulisi joko Inkooseen tai Porvooseen ja pienemmät Turkuun, Poriin ja Tornioon. Suurimmalla voisi täyttää 25–50% Suomen kaasutarpeesta. Gasumin Fingulf-hanke kytkeytyy vahvasti Suomen ja Viron välille suunniteltuun Balticconnector-putkihankkeeseen.

Hankkeita on esitetty EU:n Project of Common Interest PCI-hankkeiksi.

Maakaasulla tuotetaan vain 8% Suomen energiasta ja se pystytään korvaamaan esimerkiksi kivihiilellä. Varmuusvarastoista otettaisiin kalliimpia ja likaisempia polttoaineita käyttöön. Päästöt ja todennäköisesti hinta siis nousisivat. Normaalitylanteissakin Suomella on varajärjestelmä, esimerkiksi kaasuputken rikkoutumisen varalta. Kriisitilanteissa Suomen varmuusvarastot riittäisivät noin viideksi kuukaudeksi.

Kananen ei dramatisoi uhkaa. Maakaasun tuonti Venäjältä on jo pitkään sujunut ilman ongelmia. Hankintavaihtoehtojen monipuolistuminen olisi luonnollisesti hyvä asia, mutta toisaalta venäläiset tuotteet ovat laadukkaita ja tuonti lähialueelta on logistisesti järkevämpää.

EU:lle keppiä ja porkkanaa

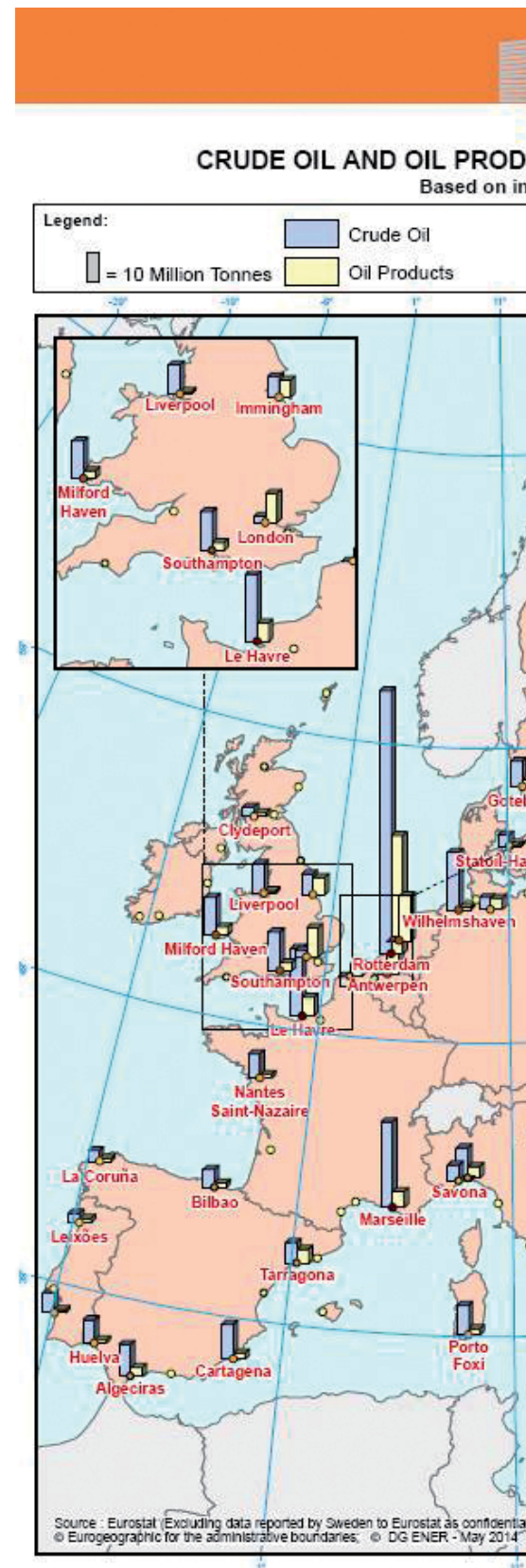
Energia on tänä päivänä entistä enemmän politiikan vaikutusvallan väline. Venäjällä mielletään kyllä sen kaupallinen rooli maailman markkinoilla, mutta poliittinen johto tuntuu priorisoineen energiapolitiikan ensisijaisesti politiikan vallankäytön välineeksi. Etenkin Ukrainan kaasukriisit ovat tästä hyvä muistutus. Oma maamme on vielä toistaiseksi vain yhden toimittajan varassa.

Vaihtoehtoisilla siirtoreiteillä voitaisiin varmistaa toimitusvarmuutta, tässä Southstreamin ja EU:n Nabucco-projektin intressit ovat törmänneet toisiinsa; kuka hallinnoi kaasun toimituksia. Venäjä ja EU ovat olleet niin voimakkaalla yhteentörmäyskurssilla asiasta, että presidentti Putin ilmoitti äskettäin maan luopuvan koko Southstream-hankkeesta. Tosin asiantuntijat ovat arvelleet, että hanke saatetaan kuitenkin herätellä vielä henkiin siihen upotetun valtavan rahamäärän takia. Eräät EU:n jäsenmaatkin ovat olleet kiukkuja projektin kaatumisen takia ja tämä on lieventänyt myös hieman EU:n kantoja.

Toisaalta Venäjällä haluttaisiin käyttää energiaa poliittisiin päämääriin, toisaalta on pelko, että asiakas, EU, voisi siirtyä enemmän tai vähemmän pysyvästi toisten, edullisempien ja varmempien tuottajien asiakkaaksi sekä vaihtoehtoisten energialähteiden käyttäjäksi. Kerran menetettyä asiakasta on vaikea saada takaisin.

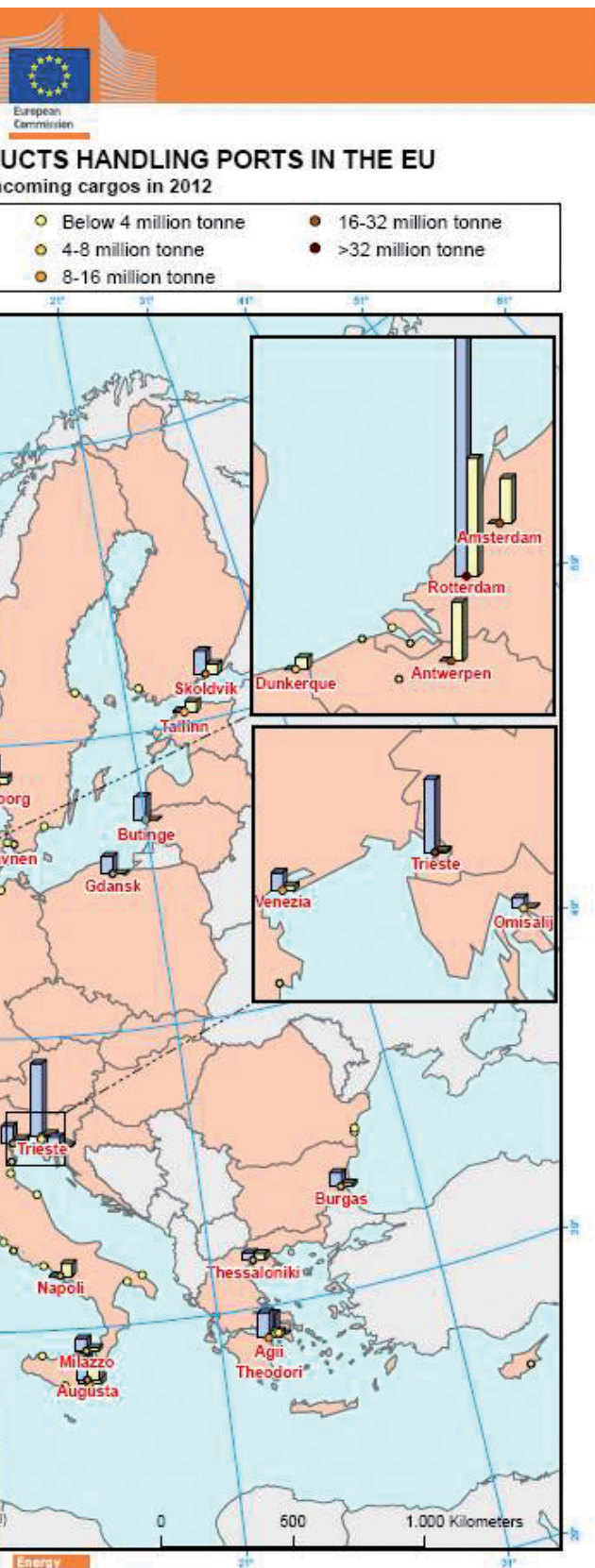
Euroopan Unioni ei toistaiseksi ole kyennyt toimimaan yhtenäisenä liittona yhteisillä pelisäännöillä neuvotellessaan energiasta Venäjän kanssa. Itäinen naapurimaa on tehokkaasti käyttänyt „keppiä ja porkkana-politiikkaa” hajottaakseen tässä mielessä Eurooppalaista yhteisrintamaa. Puola on ajanut voimakkaasti EU:n yhteisrintamaa tässä asiassa, Iso-Britannia taas tuntuu luottavan enemmän markkinavoimien itseohjautuvuuteen – vähemmän EU:ta, enemmän markkinavoimia.

Toisaalta monet eurooppalaiset maat ovat hanakasti myös tarttuneet tarjottuun „porkkanaan”. Korjatakseen tilannetta Euroopan komissio antoiikin parlamentille tämän vuoden keväällä strategiapaperin hyväksyttäväksi, jotta unioni saisi tiivistettyä rivinsä.



EU:n pääasialliset öljysatamat (Lähde: Eurostat - In-depth study of European Energy Security, accompanying the document: "Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: European energy security strategy", Brussels, 2.7.2014)

Suomea on lehtitietojen perusteella kummasteltu muualla Euroopassa uuden ydinvoimalahankkeen johdosta, onhan EU kehoittanut välttämään energiyhteistyötä Venäjän kanssa pakotteiden voimassa ollessa. Myös monet kotimaassa ovat kysyneet kumman leiriin, lännen vai idän, olemme tässä kysymyksessä asemoitumassa. Punnitta-



vana on EU:n yhteinen etu ja politiikka ja toisaalta kansalliset edut ja politiikka.

Kun tarkastelee vaikkapa Gazpromin suoria ja epäsuoria omistuksia Euroopassa ja erityisesti Saksassa, Rosneftin ja BP:n viime kesänä solmimaa miljardi-luokan sopimusta liuskeöljyn tuottamisesta tai Itävallan ja Gazpromin välistä sopimusta, emme ole edellä mainitun ongelman kanssa yksin. 

Lähteet:

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIA-

MENT AND THE COUNCIL: „European Energy Security Strategy“, Brussels, 28.5.2014, http://ec.europa.eu/energy/doc/20140528_energy_security_communication.pdf

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT: „In-depth study of European Energy Security“, Brussels, 2.7.2014, http://ec.europa.eu/energy/doc/20140528_energy_security_study.pdf

Eurogas: „Statistical report 2013“, http://www.eurogas.org/uploads/media/Eurogas_Statistical_Report_2013.pdf

CEER Position on the European Commission Communication: „European Energy Security Strategy [COM(2014)330]“, 03 October 2014, http://www.ceer.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS/CEER_PAPERS/Cross-Sectoral/2014/C14-GWG-110-03_EC%20EESF_final_3102014.pdf

Laura Lakso: „ENERGIAA JA UHKAKUVIA EUROOPASSA“, Valtio-opin pro gradu – tutkielma, Tampere, kevät 2014, <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95485/GRADU-140177701.pdf?sequence=1>

ENERGIAMARKKINAVIRASTO: „KERTOMUS MAAKAASUN TOIMITUSVARMUDESTA 2013“, 21.11.2013, <http://www.energiavirasto.fi/documents/10179/0/Kertomus+maakaasun+toimitusvarmuudesta+2013.pdf/a5d7b7ab-c0d4-4f0e-a8f6-6056c8d40ec3>

Florian Baumann: „Energy Security as multidimensional concept“, No. 1 March 2008, Center for Applied Policy Research (C.A.P.), <http://www.cap.lmu.de/download/2008/CAP-Policy-Analysis-2008-01.pdf>

Energiavirasto: „Tehoreservijärjestelmä“, <http://www.energiavirasto.fi/tehoreservijarjestelma>

International Energy Agency: „What is energy security?“, <http://www.iea.org/topics/energysecurity/subtopics/whatisenergysecurity/>

Christian Oliver and Henry Foy: „Can Europe wean itself off Russian gas?“, The Financial Times - The Big Read, October 14, 2014, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/0078c61c-52d5-11e4-a236-00144feab7de.html#axzz3Gcry5RLD>

David Shukman: „How does Europe wean itself off Russian gas?“, BBC, 1 May 2014, <http://www.bbc.com/news/science-environment-27239734>

Geopolitical Diary: „Oil Prices Continue to Define Geopolitics“, STRATFOR, October 14, 2014, <http://www.stratfor.com/geopolitical-diary/oil-prices-continue-define-geopolitics#axzz3K4SXDagg>

Sonja van Renssen: „Ten take-home messages from the new European Energy Security Strategy“, energy post, May 30, 2014, <http://www.energypost.eu/ten-take-home-messages-new-european-energy-security-strategy/>

Anjli Raval: „Saudi Arabia keeps the oil market guessing“, Financial Times, October 20, 2014, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/9ab77884-57cd-11e4-8493-00144feab7de.html?siteedition=intl#axzz3Gm9FevbJ>

Sergei Guriev: „Russia can withstand lower oil prices but not for very long“, Financial Times, October 19, 2014, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/988c386a-552a-11e4-89e8-00144feab7de.html#axzz3Gm9FevbJ>

Jorma Mattila: „Venäjä kahmii energiyhtiöitä“, Talouselämä, 9.10.2014, <http://summa.talentum.fi/article/te/uutiset/98243>

Reuters, Yle Uutiset: „Öljyn hinta romahti – Opec koolle kriisikokoukseen“, yle UUTISSET, 21.11.2014, http://yle.fi/uutiset/oljyn_hinta_romahti_opec_koolle_kriisikokoukseen/7637831

Riikka Kalmi: „Opec voi sopia leikkauksista myös hiljaisuudessa“, Taloussanommat, 24.11.2014, <http://www.taloussanommat.fi/energia/2014/11/24/opec-voi-sopia-leikkauksista-myo-s-hiljaisuudessa/201416268/12>

Soili Semkina: „Brent-öljy hipoo ennätysellisen alhaisia tasoja“, kaupalehti, 08.12.2014, <http://www.kaupalehti.fi/etusivu/brent-oljy+hipoo+ennatysellisen+alhaisia+tasoja/201412711328>

Taloussanommat-Bloomberg: „Putin varoittaa öljyn hinnan “katastrofaalisesta” laskusta“, Taloussanommat, 14.11.2014, http://yle.fi/uutiset/oljyn_hinta_romahti_opec_koolle_kriisikokoukseen/7637831

Hamad I Mohammed / Reuters: „Jos Opec ei toimi, öljy voi romahtaa 60 dollariin“, Taloussanommat, 24.11.2014, <https://www.taloussanommat.fi/porsi/2014/11/24/jos-opec-ei-toimi-oljy-voiromahtaa-60-dollarin/201416244/170?pos=armpit>

Sami Koski: „Näin riippuvainen Suomi on Venäjän energiasta“, Iltalehti, 4.10.2014, http://www.iltalehti.fi/uutiset/2014100418699139_uu.shtml

Outi Kokko: „Olemme riippuvaisia Venäjän energiasta“, Taloussanommat, 4.3.2014, <http://www.taloussanommat.fi/energia/2014/03/04/olemmeriippuvaisia-venajan-energiasta/20143091/12>

Helsingin Sanomat: „Energiapolitiikka myös yhdistää puolueita“, 18.10.2014, <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/a1413518759002>

Taavi Soininvaara: „Euroopassa käydään energiasotaa“, Helsingin Sanomat, 9.10.2014, <http://www.hs.fi/ulkomaat/a1412733718832>